

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»**

Національний університет «Чернігівський колегіум імені Т. Г. Шевченка»

Uniwersytet Szczeciński (Polska)

University of Bucharest (Romania)

Медичний факультет

Кафедра біології і охорони здоров'я

АДАПТАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

З Б І Р Н И К Н А У К О В И Х П Р А Ц Ь

**XIV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
присвяченої 205 річчю з дня заснування Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

15–16 вересня 2022 року

м. Одеса

Частина 2

Одеса – 2022

УДК: 796611.7–053.67(063)

Рекомендовано до друку вченою радою ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол №2 від 29.09.2022 року)

Рецензенти:

- **І. Л. Ганчар** – доктор педагогічних наук, професор, викладач кафедри тактики і загальновійськових дисциплін Інституту військово-морських сил Національного університету «Одеська морська академія» (Україна, м. Одеса);
- **О. І. Форостян** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дефектології та фізичної реабілітації медичного факультету ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Головний редактор

Босенко Анатолій, доктор педагогічних наук, кандидат біологічних наук, професор

Редакційна колегія:

Коробейніков Георгій	доктор біологічних наук, професор (Німеччина-Україна)
Лизогуб Володимир	доктор біологічних наук, професор (Україна)
Михалюк Євгеній	доктор медичних наук, професор (Україна)
Носко Микола	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Потоп Володимир	доктор педагогічних наук, професор (Румунія)
Приймаков Олександр	доктор біологічних наук, професор (Польща)
Топчій Марія	кандидат біологічних наук, викладач (Україна)
Орлик Надія	кандидат біологічних наук, викладач (Україна)

Адаптаційні можливості дітей та молоді: збірник наукових праць XIV міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 205-річчю з дня заснування Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, 15–16 вересня 2022 року, Ч. 2) / голов. ред. А. І. Босенко. Одеса: Видавець Сімекс-прінт, 2022. 195 с.

У збірнику наукових праць представлені роботи широкого кола фахівців з сучасних проблем фізичного виховання і спорту. В статтях розкриваються медико-біологічні, фізіолого-гігієнічні, психолого-педагогічні та валеологічні основи розширення адаптаційних можливостей дітей та молоді, зміцнення їх здоров'я.

УДК: 796611.7–053.67(063)

УДК: 613.6.02

Г. О. Латіна, Г. Л. Заїкіна

(Україна, м. Суми)

СУБ'ЄКТИВНА ОЦІНКА СТАНУ ЗДОРОВ'Я ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19, СПРИЧИНЕНОЇ КОРОНАВІРУСОМ SARS-COV-2

За суб'єктивною оцінкою стан здоров'я педагогічних працівників знаходиться на незадовільному рівні (76,47%). Встановлено перелік скарг, які визначають стан здоров'я педагогічних працівників: головний біль вранці (42,55%), біль у спині (34,75%), біль у ділянці серця (11,35%), біль у ділянці шлунку (9,22%), порушення терморегуляції (7,06%), відчуття перебоїв у роботі серця (25,88%), підвищений тиск (32,94%), понижений тиск (20%), відсутність апетиту (14%). Отримані результати дослідження свідчать про необхідність продовження заходів з промоції здоров'я серед педагогічних працівників.

Ключові слова: здоров'я, коронавірусна хвороба, педагогічні працівники.

Актуальність. Пандемія COVID-19, спричинена коронавірусом SARS-CoV-2 призвела до зміни в умовах праці працівників в усьому світі [1, 2]. Відомо, що стан здоров'я педагогічних працівників характеризується високою розповсюдженістю патологічних станів до пандемії. У переважній більшості педагоги мали скарги з боку органів дихання, серцево-судинної системи, ока та придаткового апарату, органів сечостатевої системи, кістково-м'язової та сполучної тканини [3, 4].

В умовах протиепідемічних заходів, застосованих країнами під час пандемії COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, профілактика неінфекційних захворювань опинилась під загрозою. Профілактика захворювань, як інфекційних, так і неінфекційних на індивідуальному рівні є

п'ятою оперативною функцією громадського здоров'я, яку прийнято у 2012 році Європейським регіональним бюро ВООЗ в рамках розбудови громадського здоров'я за «Європейським план дій з укріплення потенціалу та послуг громадського здоров'я» [5].

Мета дослідження: визначити стан здоров'я педагогічних працівників під час пандемії COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 за суб'єктивною оцінкою.

Методи дослідження. За спеціально розробленою анкетною «Анкета суб'єктивної оцінки стану здоров'я, життєдіяльності та умов праці педагогічних працівників» проведено опитування у 85 педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти м. Суми у 2021 році під час пандемії COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Вікова група респондентів – від 22 до 65 років. Дослідження проведено згідно з планом науково-дослідних робіт Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка кафедри громадського здоров'я та медико-біологічних основ фізичної культури за темою «Комплексне дослідження функціонального стану, адаптаційних можливостей організму та ризику розвитку захворювань у різних групах населення» (№ державної реєстрації 0120U100799). Математична обробка здійснювалась на персональному комп'ютері з використанням стандартного статистичного пакету STATISTICA 6.0.

Результати дослідження та їх обговорення. Серед різних видів болю, які відчувають педагогічні працівники найбільше скаржаться на головний біль вранці (42,55%) та біль у спині (34,75%), що є можливими ознаками патологічних процесів у нервовій системі та кістково-м'язовій та сполучній системі. На біль у ділянці серця скаржаться 11,35 %, в той час, як 9,22 % мають скарги на біль у ділянці шлунку, що свідчить про ознаки патологічних процесів з боку системи кровообігу та шлунково-кишкового тракту. 2,13% респондентів мають хронічний біль, пов'язаний із наявними захворюваннями.

З метою вивчення періодів виникнення головного болю у педагогічних працівників проведено ранжування відповідей. Перш за все педагогічні працівники відчувають головний біль з ранку (70,59%) та після нервово-емоційного напруження (68,24%). Перший симптом може бути проявом перевтоми внаслідок виконання професійних обов'язків, тоді як другий є наслідком напруження трудового процесу за емоційним компонентом, який притаманний умовам праці педагогічних працівників і може бути епізодичним. Крім того, 47,06% опитаних відчувають головний біль по завершенню робочого дня, що характеризує накопичення втоми і відсутність можливості відновитися до початку нового робочого дня. Підтверджує прояви перевтоми у вигляді скарги на головний біль, пов'язаної з трудовим процесом, наявність скарги на головний біль внаслідок наявного хронічного захворювання лише у 5,88% педагогічних працівників. Також, слід відзначити високу питому вагу скарги на недосипання у 61,18 % педагогічних працівників, що пов'язано з особливостями трудового процесу.

Ознаками появи донозологічних станів у педагогічних працівників є відчуття «нездоров'я», тобто поганого самопочуття без чітких ознак певного захворювання. Педагогічні працівники у 65,88 % мають погане самопочуття 1–2 рази на місяць, 18,82 % – 1–2 рази на тиждень, що демонструє можливість організму педагогічних працівників долати вихід відхилень за межами норми. Майже кожного дня погане самопочуття відчувають 5,88 % педагогічних працівників, які саме і мають хронічні захворювання.

Проявами захворювань внутрішніх органів є скарги педагогічних працівників на порушення терморегуляції (7,06 %), відчуття перебоїв у роботі серця (25,88 %), підвищений тиск (32,94 %), знижений тиск (20 %), відсутність апетиту (14 %). В результаті опитування встановлено, що педагогічні працівники у 27,06 % мають одне хронічне захворювання і 3,53 % страждають на два хронічних захворювань.

На коронавірусну хворобу, станом на лютий 2021 року, перехворіли 63,53 % опитаних педагогічних працівників. Тяжкість перебігу COVID-19 характеризувався легким або помірним перебігом у 94,44 % випадків, середнім ступенем важкості у 1,85 % випадків. Не змогли визначитись з тяжкістю перенесеної хвороби COVID-19 3,7 % педагогічних працівників.

Під час суб'єктивної оцінки стану здоров'я педагогічні працівники, у переважній більшості, негативно оцінюють свій стан здоров'я. Так, «дуже поганим» здоров'я вважають 2,35 % педагогічних працівників, «поганим» – 12,94 % опитаних і «незадовільно» – 76,47 %. Лише 8,24% педагогів вважають своє здоров'я «добрим». Оцінку «задовільно» власному стану здоров'я педагогічними працівниками не обрано.

Проведена порівняльна характеристика відмінності в оцінці власного стану здоров'я у педагогічних працівників з коронавірусною хворобою в анамнезі та без неї свідчить про відмінності в оцінці «незадовільно та «добре». Так педагогічні працівники з коронавірусною хворобою в анамнезі на 29,23 % більше обирають оцінкою свого стану здоров'я оцінку «незадовільно» ($64,62 \pm 6,95\%$) порівняно з групою педагогічних працівників без коронавірусної хвороби в анамнезі ($35,38 \pm 3,76\%$, $t=3,69$, $p \leq 0,05$). Можливо таку відмінність в оцінці можна пояснити наслідком перенесеної коронавірусної хвороби. Також відмінності в оцінці «добре» з перевагою у 2,5 рази належить педагогічним працівникам з коронавірусною хворобою в анамнезі ($71,43 \pm 7,69\%$) порівняно з групою педагогічних працівників без коронавірусної хвороби в анамнезі ($28,57 \pm 3,04\%$, $t=5,18$, $p \leq 0,01$). Можна припустити, що педагогічні працівники, які одужали від коронавірусної хвороби мають більш позитивну оцінку власного стану здоров'я. Відмінностей в оцінці «дуже погано» та «погано» не встановлено.

Отримані результати дослідження суб'єктивної оцінки стану здоров'я педагогічними працівниками свідчать про необхідність продовження заходів з

промоції здоров'я спрямовані на підвищення рівня обізнаності щодо складових напруження трудового процесу та шляхів формування оздоровчої поведінки.

Висновки.

1. За суб'єктивною оцінкою стан здоров'я педагогічних працівників знаходиться на незадовільному рівні (76,47 %). Встановлено перелік скарг, які визначають стан здоров'я педагогічних працівників: головний біль вранці (42,55 %), біль у спині (34,75 %), біль у ділянці серця (11,35 %), біль у шлунку (9,22 %), порушення терморегуляції (7,06 %), відчуття перебоїв у роботі серця (25,88 %), підвищений тиск (32,94 %), знижений тиск (20 %), відсутність апетиту (14 %).

2. Станом на лютий 2021 року, на коронавірусну хворобу у легкій або помірній формі (94,44 %), перехворіли 63,53 % педагогічних працівників. Педагогічні працівники з коронавірусною хворобою в анамнезі оцінюють свій стан здоров'я, як «незадовільно» (64,62±6,95 %).

Список використаних джерел

1. Carnese, F. Los Docentes Piden Ayuda Psicológica en la Pandemia. *La Mañana Neuquén*. Available online at. 2020. Vol. 3, P. 43–57. URL:<https://www.lmneuquen.com/los-docentes-piden-ayuda-psicologica-la-pandemia-n705934>

2. Stephen X. Zhang, Yifei Wang, Andreas Rauch, Feng Wei Unprecedented disruption of lives and work: Health, distress and life satisfaction of working adults in China one month into the COVID-19 outbreak. *Psychiatry Research*. Vol. 288. P. 1–6.

3. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2017 рік / Укр. ін-т стратег. дослідж. МОЗ України; редкол.: П. С. Мельник [та ін.]. Київ: Медінформ, 2018. 458 с.

4. Kalynychenko I. O., Latina H. O., Uspenska V. M., Zaikina H. L., Kalynychenko D. O. Physiological and hygienic correlates of teachers' occupational burnout syndrome development. *Wiadomoski Lekarskie*. 2021. vol. LXXIV, is. 7. (july). P. 1661–1666.

5. Слабкий Г. О., Миронюк В. І., Качала Л. О. Система громадського здоров'я: бачення Всесвітньої організації охорони здоров'я. Основні оперативні функції громадського здоров'я та їх зміст. *Україна. Здоров'я нації*. 2017. № 3. С. 24–31.

H. O. Latina, H. L. Zaikina

**SUBJECTIVE ASSESSMENT OF THE HEALTH STATE
OF EDUCATIONAL EMPLOYEES IN THE CONDITIONS
OF THE COVID-19 PANDEMIC**

According to the subjective assessment, the state of health of teaching staff is at an unsatisfactory level (76.47 %). The following complaints were established: headache in the morning (42.55 %), back pain (34.75 %), pain in the heart area (11.35 %), pain in the stomach area (9.22 %), impaired thermoregulation (7.06 %), feeling of heart failure (25.88 %), high blood pressure (32.94 %), low blood pressure (20 %), lack of appetite (14 %). The obtained results of the study indicate the need to continue health promotion activities among teaching staff.

Key words: *health, coronavirus disease, teaching staff.*